

ХАРАКТЕРИСТИКА ЗМІСТУ МОВНИХ ПРОГРАМ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ У США

У статті надається загальна характеристика змісту мовних програм підготовки майбутніх педагогів у США. Визначаються дефініції: навчальна програма та "курукулум", з'ясовується різниця між ними. Нами також підкреслюються три базових компоненти, якими керуються освітяни при побудові курикулуму для мовного курсу. У роботі йдеться про дві основні підходи до вивчення курикулуму (синтетичний та аналітичний) та типи його побудови, основними з яких виділяємо структурний і змістовий. Заразом, нами звертається увага на характеристику однієї з найпоширеніших схем побудови ефективного курикулуму представлену Дж. Д. Брауном, американським дослідником, і викладом особливостей компонентів даної схеми.

Ключові слова: навчальна програма, курикулум, аналітичний підхід, синтетичний підхід, цілі, оцінювання програми.

Постановка проблеми В умовах реформування освіти України важливим є використання найкращого досвіду держав-лідерів навчання у всіх сферах суспільного життя. Задля інтеграції педагогічного досвіду США у освіту України визначним є характеристика і аналіз особливостей педагогічного навчання у всіх його аспектах. Одним з напрямів інтеграції саме мовної освіти США у процес навчання України являється вивчення змісту програм мовної підготовки майбутніх вчителів у коледжах США.

Аналіз останніх досліджень Дослідження теоретичної побудови структури курикулуму або навчальної програми здійснювали такі американські вчені, як Л. Тайлер, В. Херрік, Б. Блум, Р. Кратвол, Х. Таба. Детальну характеристику компонентів курикулуму вивчали дослідники Дж. Д. Браун, К. Грейвс. Перший, презентував одну з найзагальніших програм мовного курсу, що використовується на сучасному етапі підготовки майбутніх фахівців з навчання мови. В українській освіті питання курикулуму та наявні моделі детально вивчала Л.Є. Смалко у своїй роботі "Індивідуалізоване навчання в системі підготовки майбутніх педагогів у вищій школі США".

Формулювання цілей статті Мета даної статі полягає у викладі особливостей змісту програм мовного курсу для підготовки майбутніх фахівців у США та характеристиці компонентів даних програм.

Виклад основного матеріалу Навчальна програма з предмета – це офіційний документ, що визначає зміст умінь і знань навчального предмета [1, с. 44]. Спираючись на даний офіційний документ освітяни мають можливість спланувати, яким чином навчати студентів, вживання яких методів є найбільш доцільним і спрогнозувати результати вивчення курсу.

На відміну від терміну, що використовується в українській освіті, тобто навчальна програма, американські дослідники вживають термін "курукулум". У США терміни "навчальний курс", "курукулум" чи "програма" охоплюють здебільшого одне й те саме поняття. Тож, у даній статті ми використаємо термін "курукулум", що є одним з найпоширеніших. "Курикулум" – це навчальний план, що є програмою навчання й виховання фахівців, яка включає цілі навчання й виховання, педагогічну стратегію, форми й методи навчання, критерії й оцінку діяльності вищої школи [2, с. 60]. Бачимо, що між термінами є різниця і визначення "курукулум" являється більш широким на відміну від того, що вживається в українській педагогіці.

За своєю природою, курикулум мовної програми має за мету досконале оволодіння студентами навичками усного та письмового мовлення, а також ознайомлення студентів з іноземною мовою та літературою. Ці програми передбачають поглиблення критичного мислення студентів і поліпшення мовної підготовки до подальшого навчання та майбутньої кар'єри студентів [2, с. 72].

Загальний аналіз програм мовних навчальних курсів дає підстави зазначити, що, складаючи навчальну програму мовного курсу, викладач керується такими моментами, як:

- 1) відбір матеріалу (елементів) для навчання;
- 2) вмотивованість студентів у майбутньому використанні іноземної мови;
- 3) види діяльності, котрі сприятимуть кращому засвоєнню іноземної мови.

Вивчення курикулуму можна поділити на два основні підходи: *синтетичний* або *аналітичний*, що застосовуються під час планування. Синтетичні програми стосуються більше навчання синтетичних мов.

Аналітичні навчальні програми, американський дослідник, відомий сучасний теоретик викладання мов і педагог, Д. Ньюман, визначає як такі, що створюються за принципом систематизації позалінгвістичних розділів, таких як розмовні теми, теми для письмових творів, задані ситуації. Згідно з іншим його визначенням, "аналітичні навчальні програми будують з урахуванням мети, задля якої студенти вивчають мову, а також – ситуації, у яких вони збираються використовувати мову" [5]. У таких випадках програму складають з урахуванням не стільки граматичної системи, скільки комунікативного застосування. На практиці саме та увага, котра приділяється відбору та впорядкуванню навчального матеріалу, визначає, якою буде навчальна програма – синтетичною чи аналітичною.

Відповідно до синтетичного підходу розрізняють кілька типів програм. Найбільш поширеним типом планування мовного навчального курсу являється *структурний*, що орієнтований на кінцевий продукт навчальної діяльності. Зміст навчального матеріалу відбирається за складністю граматичного матеріалу. Як правило, щоразу вводиться одне граматичне поняття, бездоганне засвоєння котрого є беззаперечною вимогою для введення наступного граматичного поняття.

Проблеми з таким підходом полягають у тому, що ізолювати окремі явища граматики від контексту надзвичайно важко, а засвоєння мови не відбувається простим методом додавання нових правил до вже наявних. Мова виконує різноманітні комунікативні функції і навряд чи існує пряма відповідність між граматичними формами та функціями мови [2, с. 72-74]. Структурний тип курикулуму мовного курсу побудований за синтетичним підходом є не єдиним у даній класифікації, але цей тип побудови курикулуму був і залишається одним з найпоширеніших.

Одним з типів планування курикулуму за аналітичним підходом є *змістовий тип*. За застосування такого типу планування використовуються певні сфери предмету, що надає навчальній програмі логіки та послідовності, котрих бракує зазвичай програмам, складеним за аналітичним підходом, в результаті чого вони є довільною вибіркою завдань.

До базових компонентів будь-якого курикулуму, незалежно від підходу, відносять:

- 1) цілі навчання;
- 2) змістові основи;
- 3) педагогічні стратегії (методи, форми організації навчання, необхідні для досягнення поставлених цілей);

4) критерії оцінки діяльності вищого навчального закладу. Такий поділ на компоненти не єдиним.

Як вже зазначалося, Дж. Д. Браун, американський дослідник, у своїй роботі запропонував одну з найпоширеніших моделей до побудови програми мовного курсу, що використовується на даний момент. Всі елементи схеми є взаємопов'язаними і являються доповненням одне до одного.

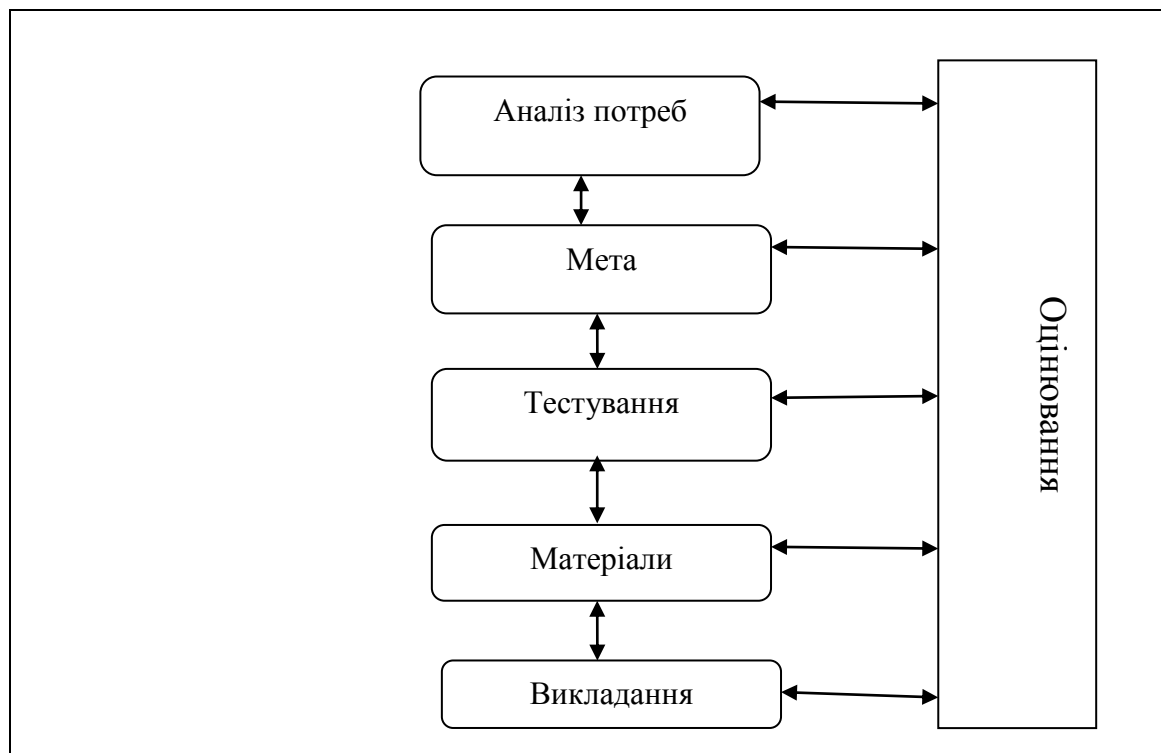

Схема 1. Адаптована схема моделі навчання курикулуму за Дж. Д. Брауном, 1989р.

Аналіз потреб в мовних програмах підготовки майбутніх фахівців – 1) ідентифікація мовних форм, що можливо знадобляться студентам при використанні мови, що вивчається при розумінні та продукуванні мови; 2) спрямування студентів до потрібного ним аналізу на будь-якому рівні; 3) систематизоване збирання та аналіз інформації потрібної для задоволення вимог при вивченні мови студентами у контексті певної ситуації.

Наступний крок після визначення і аналізу головних потреб до вивчення мови, це виокремлення *мети або цілей*. На даному етапі, важливо, зазначити, що американські вчені розпізнають декілька видів цілей навчання: *aims* – цілі, які визначають загальні цінності у суспільстві; *goals* – цілі, які спрямовані на формування особистості як результат навчальної діяльності; *objectives* – цілі, які передбачають опанування конкретних знань, умінь та навичок як результат конкретних навчальних дій [2, с. 61]. На цьому етапі створення мовної програми для підготовки майбутнього фахівця вирішальним є формулювання *goals* та *objectives*, особливо для характеристики прогнозованого результату.

Третім етапом складання мовної програми є *формування і розвиток тестів*, в основі яких закладені визначені цілі. Сюди можна включити такі види тестів, як:

- 1) тести перевірки кваліфікації;
- 2) діагностичні тести;
- 3) тести досягнень і т.д. Цей етап складання курикулуму є також важливим для прогнозування результативності програми.

Четвертий крок при складанні програми – це *запозичення, розробка або адаптація матеріалів* до курикулуму. Особливістю цього етапу є застосування певної філософії освіти або теорії мови при формуванні матеріалів. Від того, яка саме філософія освіти виступає підґрунтям добору матеріалів до курсу залежить не тільки їх кількість, але й вибір підходів до навчання, планування занять, вибір технології і методів навчання. Можемо означити, що на кожному з етапів становлення педагогічної освіти у США відбувся розвиток філософських концепцій освіти. До переліку основних філософських концепцій входять есенціалізм, прагматизм, філософія прогресивізму, філософський аналіз, екзистенціалізм, біхевіоризм, соціальна та футуристична філософія [3, с. 16]. Отже, на цьому етапі вбачаємо одну з особливих рис змісту програм підготовки майбутніх педагогів у США, що відрізняє курикулум підготовки майбутніх учителів від українських навчальних програм.

П'ятим, елементом схеми є *навчання мови*, тобто саме практика. На думку автора схеми, вона дає більше свободи ніж звичайні схеми побудови програм з мови, тому що допускається багато варіацій. До того ж, цей етап залежить від

У свою чергу, *оцінювання програми* являється останнім компонентом схеми взаємопов'язаних компонентів побудови програми. Дж. Д. Браун дає таке визначення цього терміну: "оцінювання можна визначити, як систематичне збирання і аналіз усієї релевантної інформації потрібної для вдосконалення курикулуму і оцінювання його ефективності". Також, оцінювання програми можна визначити як процес збирання, аналізу і синтезу інформації, мета якого є постійне поліпшення кожного елементу схеми побудови курикулуму [4, с. 18-23].

Для ілюстрації програми мовного курсу педагогічного коледжу побудовану за схемою Дж. Д. Брауна, що за своєю природою відноситься до програм створених за аналітичним підходом, використаємо у якості приклада курикулум університету Північної Арізони на здобуття ступеня бакалавр. Передбачається виконання таких вимог:

- 1) професійно орієнтовані навчальні предмети, або предмети спеціалізації, які забезпечують необхідний рівень знань, умінь та навичок у певній галузі;
- 2) неорієнтовані професійно навчальні предмети, вивчення яких відбувається за умови, що вони необхідні для кращого засвоєння предметів спеціалізації;
- 3) інші академічні курси, які також є частиною академічної програми: факультативи, інші додаткові заняття тощо;
- 4) курси гуманітарних наук, які забезпечують опанування необхідних навичок та розуміння того, як різні галузі знань пов'язані між собою;
- 5) як мінімум 30 годин курсів підвищеної складності, які вивчаються на третьому й четвертому роках навчання;
- 6) вибіркові курси, котрі студент може обирати для дослідження нових галузей чи розширення переліку як професійно орієнтованих, так і не орієнтованих професійно курсів.

Курси гуманітарних наук, серед яких знаходяться і мовні програми, складають близько 35 годин кредитного часу із загального навантаження близько 120 годин, необхідного для отримання ступеня бакалавра гуманітарних наук. Іншими складовими курикулуму є професійно орієнтовані навчальні предмети, на які відводиться близько 30 годин кредитного часу, а також – спецкурси, додаткові дисципліни. На них відводиться від 18 до 28 годин кредитного часу. Крім того, близько 30 годин курикулуму відводиться на факультативні та інші додаткові заняття, які також є у складі інших академічних програм (для майбутнього бакалавра гуманітарних наук, який спеціалізується з німецької мови, наприклад, це можуть бути дисципліни, пов'язані з викладанням німецької мови у середній школі, методика викладання німецької мови у середній школі тощо. Пропонуються також вибіркові дисципліни, які можна застосувати у дослідженні нових галузей, інші курси, як професійно орієнтовані, так і неорієнтовані професійно [2, с. 64- 65].

Висновки. Підсумовуючи виклад основного матеріалу, варто зазначити, що в американській освіті замість терміну навчальна програма, вживається дефініція "курукулум". У статті висвітлюються основні підходи до побудови курикулуму та класифікація типів програм залежно від підходу, який буде використаний при її написанні. Також, ми надаємо характеристику компонентів однієї з найпоширеніших схем побудови мовного курсу для майбутніх педагогів за одним з підходів побудови курикулуму. Однією з особливостей побудови програми будь-якого курсу гуманітарного циклу предметів визначаємо філософську концепцію освіти, що істотно впливає на добір матеріалів до програми. До того ж надається приклад розподілу годин кредитного часу у курикулумі мовного курсу університету Північної Арізони та вимог, що повинні виконати студенти для завершення програми як ілюстрації одного типу програм підготовки.

Використані джерела

1. Аніщенко О.В. Теоретичне і виробниче навчання у професійно-технічних навчальних закладах : короткий термінологічний словник / О.В. Аніщенко, Н.В. Смоляна. – К.; Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2012. – 103 с.
2. Пасинкова І.В. Система підготовки бакалаврів гуманітарних наук з іноземної мови в університетах США: дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 – "Теорія і методика професійної освіти"/ І.В. Пасинкова – Київ, 2005. – 269 с.
3. Рибачук К.В. Підготовка майбутніх педагогів до професійної діяльності в університетах США: дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: 13.00.01 "Загальна педагогіка та історія педагогіки" / К.В.Рибачук – Кіровоград, 2008. – 209 с.
4. Brown, J.D. The Elements of Language Curriculum A Systematic Approach to Program Development. – Heinle and Heinle Publishers, 1995. – 262 p.
5. Nunan David C. The Learner-Centered Curriculum. – Cambridge University Press, 1988. – 196 p.

Капітова Т.

THE CHARACTERIZATION OF THE CONTENTS OF CURRICULUM OF THE LANGUAGE PREPARATION OF THE PROSPECTIVE TEACHERS IN THE USA

The article describes general characteristic features of the contents of program of education, also known as curriculum in the United States of America, of language courses for preparation of prospective teachers. The difference of the two definitions is also shown in the abstract. After general analysis of the curriculum, the three main standards for choosing a curriculum for a language course by the educators are emphasized. The approaches to studying the curriculum (analytical and synthetic) are also presented alongside with the two types of building the curriculum (structural and meaningful) of language courses in the colleges of the USA based on the two approaches. Likewise, the most exploited scheme of the curriculum created by J.D.Brown, an American scholar and educator, for the language course in the higher educational establishment is delivered in the abstract. The characterization of peculiarities of the scheme's main five components, such as evaluation, needs analysis, goals and objectives of the curriculum, materials, testing and teaching are stated too. As an illustration to the scheme, a short account of the language curriculum in the university of the Northern Arizona is offered with the list of basic demands for such course and a number of hours assigned to it.

Key words: program of education, curriculum, analytical approach, synthetic approach, aims, goals, objectives, program evaluation.

Стаття надійшла до редакції 11.04.2015